

70-річчя академіка НАН України В.Г. МАНЖЕЛІЯ

3 травня виповнилося сімдесят років відомому українському вченому у галузі експериментальної фізики академіку НАН України Вадиму Григоровичу Манжелію.

Народився В.Г. Манжелій у Харкові, в сім'ї вчителів. Вищу освіту здобув на фізико-математичному факультеті Харківського державного університету, який закінчив у 1955 р. за спеціальністю «фізика твердого тіла». Протягом 1955—1960 рр. працював викладачем кафедри експериментальної фізики цього ж навчального закладу й одночасно займався науковою роботою. З 1960 р. Вадим Григорович пов'язав свою творчу діяльність з Фізико-технічним інститутом низьких температур НАН України. Згодом він очолив тут відділ теплових властивостей молекулярних кристалів.

Дослідника характеризує широке коло наукових інтересів. Він отримав важливі в науковому і прикладному плані результати у різних напрямках фізики низьких температур (теплові властивості кріокристалів, квантових кристалів, орієнтаційних стекел та фулериту; кінетичні явища у зріджених газах; консервація та поведінка біологічних об'єктів за умов глибокого охолодження). Вадим Григорович зі співробітниками вивчив вплив нульових орієнтаційних осциляцій, обертового руху та орієнтаційного розупорядкування молекул на теплові властивості ствердлених газів (кріокристалів); виявив і дослідив склоподібну поведінку розчинів кріокристалів і численні нові домішкові ефекти у теплових властивостях кристалів за низьких температур; вивчив кінетичні та рівноважні властивості квантових молекулярних кристалів; виявив квантову дифузію у твердому дейтерії; встановив негативне теплове розширення фулериту C_{60} за гелієвих температур, знайшов сплін-ядерну конверсію CD_4 , а також поліаморфізм орієнтаційних стекел.

Одним з найважливіших досягнень В.Г. Манжелія є заснування наукової школи фізики кріокристалів, до якої зараховують себе 7 докторів і кілька десятків кандидатів наук. Результатом розвитку школи стало створення багатьох самостійних лабораторій не тільки у ФТІНТ НАН України, а й в установах фізичного профілю інших країн. Отже, науково-організаційна діяльність Вадима Григоровича вийшла далеко за межі відділу теплових властивостей молекулярних кристалів. Він зробив істотний внесок у становлення і розвиток Фізико-технічного інституту низьких температур, був одним з найближчих помічників і радників засновника установи академіка Б.І. Веркіна.

В.Г. Манжелій є автором і співавтором 180 оригінальних праць та семи монографій, чимало з яких видані за кордоном. Серед них — «Свойства твердого и жидкого водорода» (Москва, 1969); «Криокристаллы» (Київ, 1983), «Свойства конденсированных фаз водорода и кислорода» (Київ, 1984), «Handbook of Properties of Condensed Phases of Hydrogen and Oxygen» (Hemisphere Publ. Corp., 1991); «The Physics of Cryocrystals» (AIP Press, New York, 1996); «Binary Solutions of Cryocrystals» (Begell House Inc., 1997); «Structure and Thermodynamic Properties of Cryocrystals (Handbook)» (Begell House Inc., 1999). Наукові праці В.Г. Манжелія широко цитуються у світовій літературі, а одержані ним результати увійшли до багатьох вітчизняних та зарубіжних монографій і довідників. Його дослідження кріокристалів відзначені Державною премією УРСР (1977), а цикл робіт з довгострокової низькотемпературної консервації крові — Державною премією

СРСР у галузі науки і техніки (1978). Вадим Григорович також лауреат академічної премії ім. Б.І. Веркіна, Заслужений діяч науки і техніки України.

Ще одна важлива сфера діяльності науковця — журнал «*Фізика низких температур*», що є гордістю ФТІНТ. Як заступник головного редактора від дня його заснування Вадим Григорович багато робить для підвищення наукового рівня видання. Високий міжнародний рейтинг журналу є значною мірою його заслугою.

В.Г. Манжелій веде велику науково-організаційну роботу. Він член академічних наукових рад, редколегії міжнародного журналу «*Journal of Low Temperature Physics*», ради Державного фонду фундаментальних досліджень, входить до складу секції фізики Комітету з Державних премій України у галузі науки і техніки.

70-річний ювілей Вадим Григорович зустрічає сповнений енергії і нових творчих задумів. Колеги і друзі бажають йому міцного здоров'я, радощів, успіхів у розвитку фізичної науки в Україні.